

АВТОР-РЕЖИСЕР О. ДОВЖЕНКО

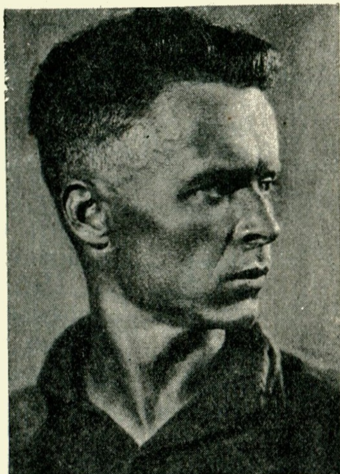
ЗЕМЛЯ

ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБКЛАДИНКА Г. ШКУРДОДИ.

УКРТЕАКІНОВИДАВ

КИЇВ. ОКРЛІТ 1000. „КИЇВ-ДРУК" ШКОЛА ФЗУ. ЗАМ 933—5000

ЗЕМЛЯ

ВИРОБНИЦТВО ВУФКУ

**АВТОР-РЕЖИСЕР
ОЛЕКСАНДЕР ДОВЖЕНКО**

I.

Плодюща Радянська Україна. Тучний чорнозем виплоджує буйну рослинність. Колосяться, наливаються важким свидовим зерном жита. Спіють велетенські яблука. Застигли під нестерпним сонцем України кремезні сояшники. Стоїть біля них дівчина, сповнена молодости й радости, і вдивляється у далечінь степів безкрайню.

Такий перший, широко узагальнений образ землі, що вростає в картину і проходить крізь неї аж до кінця, як один із основних мотивів.

Цей образ щодалі розгалужується, проймає собою людське життя, людську працю й боротьбу за краще майбутнє,— в умовах нового українського радянського села.

І хоч яка важка та боротьба і хоч які, ніби непереборні перешкоди повстають,—невичерпувані сили, потужна міць соціяльного колективу на селі, що змагається за майбутнє—все перемагають. Не підупадає творча думка соціяльного колективу, не згасає радість його в боротьбі, бо вона пройнята глибокою бадьорістю, бо вона так же буяє, як і тучний чорнозем України, як її сонце, як її вічно-творча земля.

Такий основний філософічний сенс першого образу.

2.

Умирає старезний дід Семен. Йому понад сто років. Прожив він надмірно довге, сповнене великої, тяжкої й безнастанної праці, життя. Всі людські обов'язки він виконав чесно. Смерть для нього— не горе, а радість і спочинок. Стоять

над його ліжком син, онук і приятель— такий же старий дідуган — Петро. Різні думки в кожного з них. А в діда Петра— лише одна: чи є справді рай і пекло. Хто йому, темному, затурканому з діда-прадіда релігійними забобонами відповість?

І звертається він до свого приятеля Семена:

— Умираєш, Семене?

— Умираю.

— Ну, вмирай. Тільки ж, як буде змога, повідоми мене, як там на тому світі.

— Як буде змога, повідомлю.

Умирає Семен спокійно й величаво. І зринає в діда Петра думка:

— Як би я був народнім комісаром, дав би дідові орден трудового червоного прапору.

Жартома відповідає на це онук Василь.

— За биків, діду, не дають орденів. Та ця відповідь не тільки жарт. Чути в ній інші соціяльні погляди і інші соціяльні оцінки людської праці.

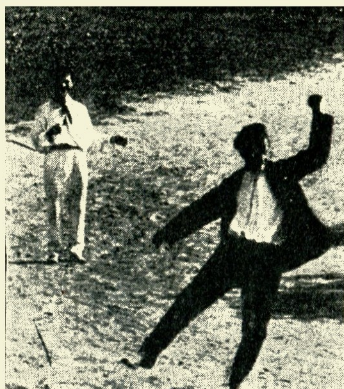
3.

Василь найреволюційніша сила на селі. Він цілковито пройнятий соціяльними інтересами і великими ідеями комуністичної перебудови життя.

Закладає він разом із комосередком колектив, організує довкола нього молодь села, свідому й активну бідноту. Вороже ставиться до цих заходів Василів батько. Не до вподоби йому синова революційність.

Збирається Василь з товаришами до міста купувати трактора для колективу. Гнівається батько, умовляє сина одмовитися від свого наміру. Виникає гаряча суперечка між ними.

Заходять до хати хлопці з комосередку по Василя. Вони також устряють

до суперечки. Доводять Василевому батькові велику користь від колективізації й тракторизації сільського господарства. І хоч арґументи їхні й переконують Василевого батька, але інерція думання, прадідівські традиції, острах перед новими господарськими формами, примушують його уперто обстоювати свою консервативність. Хай, мовляв, буде так, як було за дідів та батьків.

Вирушили хлопці з Василем до міста купувати трактора.

4.

Полетіла чутка селом про те, що колективники мають привезти трактора. Різно до цього ставляться: одні радіють, інші просто зацікавлені. А глитаїв злоба і ненависть сушить.

Зібралась глитайня до хати обмірковувати свої справи. Серед глитаїв—найбільший приятель їхній—автокефальний піп. Читає піп газету, а в ній написано про конфіскацію майна у глитаїв за їхню шкідницьку роботу.

Зчиняється лемент у хаті. Безмірна злоба супроти радянської влади й ворожі заміри опановують глитайню.

5.

Як у казані клекоче село: до села наближається трактор. Старі й малі, біднота й глитайня висипали на улицю подивитися на сталевого коня. На хатах, на стріхах почіплялися люди, щоб краще побачити. Хвилюється село. Різні настрої й думки киплять у його свідомості.

Кричить біднота: Їде! Їде!

Радіє біднота: Їде! Їде! А куркулі й підкуркульники злобствують, лютують, глузують з бідноти. От-от дійде до бійки. От-от почнеться кривава, кля-

сова сутичка поміж двома ворожими соціяльними групами села.

В'їздить трактор у село. Величезний натовп оточує його. Виходить перед люди Василь. Промовляє. Здоровить бідноту з трактором і з новим життям. Ненавистю наливаються очі куркулів. Особливо Хома, синок куркульський розпалює свою злобу. Злочинний намір дозріває в ньому.

6.

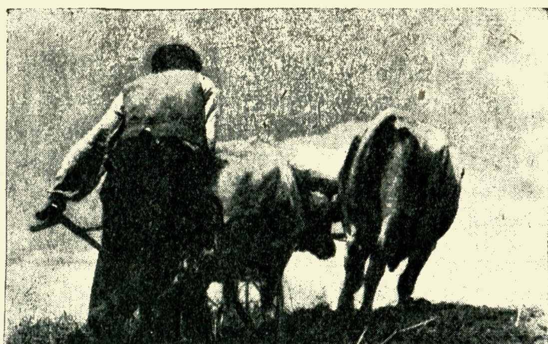
А на другий день вийшов колектив на оранку. Веде Василь трактора, переорює куркульські межі. А батько Василів, що не захотів був вступити до колективу, порається з косою на своїй нивці біля жита.

Кричить Василь до батька, глузуючи з дідівських способів поратися біля землі:

— Покиньте, тату, свою ломаку.

І поїхав далі, широко й глибоко зорюючи трактором землю.

Далі в прекрасних узагальнених образах показано в картині процес роботи від оранки землі до готового продукту—хліба. Радісно на усуспільненій, колективній землі працюють люди й машини. Одночасно жнуть, звозять, молотять. Продукт людської праці йде на велетенські фабрики в міста. Цей образ єдиного, внутрішньо - пов'язаного процесу роботи має в собі глибокий соціяльний символ: єднання трудящих міста й села; спільність їхніх виробничих і взагалі життьових інтересів;цілковиту поєднаність зусиль, щоб досягти великої мети—соціялізму.

Одночасно, цей образ яскраво підкреслює народження в радянських умовах нової людини з колективістичним світоглядом нової усуспільненої технічної бази, яка допомагає реконструювати наше господарство і на якій може вирости й виростає соціялізм.

7.

Найважчої мети досягли незаможники, на чолі з Василем. Утворили колектив, перемогли опір клясових ворогів-глитайні, дістали трактора і почали будувати справді нове, радісне бадьоре життя.

Свідомість цієї соціяльної й господарської перемоги сповнює радісним по-

чуттям учасників колективу, активних будівників його.

Вечір. Ніч. Буйними соками випаровує земля. Плодючою силою наливається. Радіє молоде, революційне, творче село.

У пристрасті переживає воно свою фізичну й соціяльну молодість.

Вертається Василь серед ночі від своєї коханої. Іде Василь темними вулицями. Вщерть переповнений він глибокими, бурхливими переживаннями від своєї молодости, від перемоги над глитаями, від соціяльної одности з трудящими і від передчування прекрасного майбутнього. Ростуть в його уяві непереможньо-привабні, потужні образи нових взаємин на селі, нового побуту, нової культури, нового будівництва.

Іде Василь темними вулицями, а радісне хвилювання і надмірна перенасиченість внутрішньою енерґією сповнює його до краю. І раптом починає Василь урочисто, в екстазі танцювати. Танцює Василь, б'є закаблуками, аж хребет землі вгинається.

Танцює Василь, як переможець, як людина, що почуває себе господарем землі.

Та нагло лунає постріл із куркульського одріза. Як сніп падає Василь. Люта помста Хомина таки досягла свого.

8.

А вранці в Василевій хаті—над його трупом—плач і розпач. Застиг у тузі невимовній батько Василів. Тільки тепер зрозумів він, що його син став жертвою не індивідуального пострілу, а цілої кляси

глитаїв, що впав його син за краще майбутнє за долю бідноти. Глибоко відчув Василів батько, що його син був творцем і організатором нового життя.

І від таких думок—ще більший жаль і глибші жалі його охоплюють.

Застигла родина над сином—і раптом стук у двері. Виходить батько за поріг, а там—піп. А піп уже налагодився ховати Василя.

Глянули в очі одне одному.

— Нема бога,—каже Василів батько попові, і вас не треба.

9.

Іде Василів батько до сільради. А в сільраді жалібне засідання. Звертається батько з проханням: жив мій син по-революційному, каже він, хочу щоб і поховали його так. Хай дівчата й хлопці несуть труну й співають нових пісень.

10.

Виносять з хати Василеву труну. У великій жалобі зібралося все село ховати ватажка колективу. Стрункими лавами іде сумний похід. Хлопці й дівчата—товариші віком і спільники у важкій соціяльній роботі несуть труну Василеву.

Вийшла за труною вагітна Василева мати, хотіла з людом іти—і не змогла, бо відчула, що наближаються пологи.

Несуть хлопці і дівчата. Співають революційних жалібних пісень.

Лежить у труні Василь мужній і юний. Проносять труну повз сади, що гнуть свої гілки під тягарем велетенських яблук.

Співає молодь революційних пісень. Прощається з своїм товаришем Василем.

Проносять його труну повз безмежне поле соняшників. Стоять вони потужні, по-

вертаючись до сонця своїми обличчями, і від цього зіставлення образів смерти й буйної, пристрасної плодючости земної,— росте, щодалі ширшає в картині нестримна, прекрасна пісня життю, пісня творчій соціяльній людині.

Несуть Василеву труну, а в цей час його мати родить дитину. Нове життя іде на зміну вмерлому.

Спинився похід на гробовищі. Вийшов перед люди секретар осередку і найближчий Василів приятель і спільник у будуванні колективу,—промовляє жалібну промову. Урочисто зосереджено слухає село палкі слова промовця.

А тим часом куркулів синок Хома в тяжкій тривозі. Бачив він, як проносили труну Василеву уся громада. Зрозумів він, що його постріл, як акт клясової помсти, не зустрів серед більшости селян ніякої підтримки, а навпаки викликав ненависть до куркулів. Зрозумів Хома також і те, що цей постріл ще більше з'єднав незаможників і середняків довкола спільних соціяльних інтересів, а надто — довкола ідеї усуспільненого життя. Відчув Хома, що проти нього, як представника глитайської кляси—усе життя, уся історія. Немає йому і його клясі ніякого рятунку, ніякого виходу. І від такої свідомости — зростає в Хомі почуття страшної самотности й рокованости. Біжить Хома з розпачу полем, туди, де ховають жертву його зрадницького пострілу. Наближається до натовпу...

Промовляє промовець якісь прекрасні, енерґійні, могутні слова.

Слухають селяни зосереджено, поглиблено. Добігає Хома у нестямі—з розпачу, з тривоги, з почуття страшної своєї особистої і клясової приреченостн. Кричить Хома до Василевого батька:

— Дядьку Панасе! Я його вбив.

— Але не ворухнеться натовп. Промовляє промовець далі. Розповідає, яке життя творив Василь, якими революційними думками й намірами жив Василь.

Б'ється з розпуки Хома, кричить до народу, до Василевого батька:

— Я вбив! Уночі...

Але немає йому ні ощади, ні співчуття. І через те, жодної уваги не звертають селяни на Хому, а слухають зосереджено прекрасні зворушливі слова промовця.

У нестямі кричить Хома.

Промовляє промовець.

А в порожній церкві плазує попик перед кіотом Христа й благає його, щоб він укріпив десницю куркулівського синка — або іншими словами — куркульні, як кляси.

11.

Поховали Василя. Тільки на хвилю зупинилося життя в селі. А далі—ще більше почало бурхати новою соціяльною творчістю.

І знову, як узагальнений філософічний образ, що підкреслює творче буяння молодих соціяльних сил, — могутньо звучить в картині пісня вічної, невичерпної плодючости.

Іде тучний дощ, обливає велетенські гарбузи, дині, яблука.

Дихає земля повно й потужно.

Так кінчається „Земля“.

ФІЛЬМ НА ШІСТЬ ЧАСТИН

„ЗЕМЛЯ“

АВТОР-РЕЖИСЕР ОЛЕКСАНДЕР ДОВЖЕНКО

ОПЕРАТОР ДАНИЛО ДЕМУЦЬКИЙ

АСИСТЕНТИ: Л. БОДІК та Ю. СОЛНЦЕВА

В ГОЛОВНИХ РОЛЯХ:

С. ШКУРАТ, С. СВАШЕНКО, П. МАСОХА,

О. МАКСИМОВА, В. МИХАЙЛОВ,

М. НАДЕМСЬКИЙ

ХУДОЖНИК В. В. КРИЧЕВСЬКИЙ

ВИРІБ

КИЇВСЬКОЇ КІНОФАБРИКИ

ВУФКУ

АДРЕСИ КРАМНИЦЬ

1. КИЇВ

Крамниця № 1 вул. Воровського № 48. Тел. № 52-90.

Крамниця № 2. вул. Воровського № 35. Тел. № 35-02.

2. ХАРКІВ

вул. 1-го травня № 4, телефон № 26-92.

3. ОДЕСА

вул. Халтуріна № 11, телефон № 32-69.

В У Ф К У

4. ДНІПРОПЕТРІВСЬКЕ

проспект, ріг Торгової № 32, телефон № 2—40.

5. АРТЕМІВСЬКЕ

Майдан Волі, № 106

6. ЛУГАНСЬКЕ

вул. Леніна.

7. СТАЛІНО

8. ВІННИЦЯ

вул. Леніна, № 37.

ФОТОАТЕЛЬЄ

Київ.
Одеса.
Харків.
Сталіно.
Артемівське.
Дніпропетрівське.

Ціна 15 коп.

